

Neodvisna židovska država ustanovljena v Palestini

Britski vrhovni komisar Cunningham odpotoval domov. Egipške čete invadirale Palestino. Amerika priznala židovsko državo

Jerusalem, Palestina, 15. maja. — Ustanovitev prve neodvisne židovske države po 1,878 letih je bila naznanjena, ko je Velika Britanija zaključila svoj mandat v Palestini, katerega je dobila od stare Lige narodov narodov pred 30 leti.

Proklamacija neodvisnosti je bila izdana v Tel Avivu, kjer so se sestali člani židovske skupščine. Proklamacijo je prečital David Ben Gurion, predsednik vlade židovske države, nakar so jo člani kabineta in skupščine podpisali. Gurion je naznanil, da je ime židovske države Izrael.

Haganah, židovska milica, je armada, nove židovske države. Formirana je bila v dobi otomanskega cesarstva. Milica šteje sedaj okrog 85,000 mož in tvorijo jo židje v starosti 17 do 35 let. Veliko število židovskih milicnikov se je v drugi svetovni vojni borilo na strani zaveznikov sil proti Nemcem in Italijanom.

Židovska milica je dobila letalo, katerega so bila kupljena v tajnosti in držana na evropskih letališčih. Piloti letal so židje, ki so prej služili v britski in ameriški letalski sili. Ta letala bodo jedro letalske sile židovske države v Palestini. Židovska milica kontrolira letališča, s katerih so se britske letalske sile umaknile.

Poročila pravijo, da so parniki, naloženi z orožjem in strelivom, na poti v Tel Aviv in Haifa. Začasna židovska vlada je preključila britsko odredbo, ki je bila izdana l. 1939 in je omejevala priseljevanje židov v Palestino. Preključila je tudi zakon, ki je prepovedoval prodajanje zemlje židom.

General Alan G. Cunningham, britski vrhovni komisar v Palestini, se je ukrcal na britsko križarko Euryalus v Haifi, ki ga je odpeljala domov. Britska zastava na strehi hotela Kralja Davida v Jeruzalemu je bila odstranjena. V tem hotelu je bil

Ameriška resolucija poražena

Rusija priznala obstoj židovske države

Lake Success, N. Y., 15. maja. — Generalna skupščina Združenih narodov ni dovršila nobene akcije glede palestinskega vprašanja, ko je Velika Britanija uradno zaključila svoj mandat v Palestini. Ameriška resolucija za ustanovitev začasnega poverjenstva za Jeruzalem pod načelnostvom komisarja Združenih narodov je bila poražena.

Sprejet je bil predlog, da skupščina imenuje posredovalca, ki naj bi skušal pridobiti židje in Arabce za sklenitev premirja v Palestini. Po sprejetju predloga je iraški delegat Awni Khalidy vzkliknil: "Igra je končana. Vsa stvar je nelegalna."

Naznanilo, da je Amerika priznala novo židovsko državo v Palestini, je povzročilo presenečenje med delegati. Dr. Abba Hillel Silver, načelnik ameriške branje židovske agenture, je sprejel naznanilo z navdušenjem na znanje.

Andrej A. Gromiko, ruski delegat, je informiral skupščino, da je Sovjetska unija priznala obstoj židovske države v Palestini, ni pa naznanil diplomatskega priznanja.

glavni stan poveljstva britskih oboroženih sil v Palestini. V Palestini je ostal general Gordon MacMillan, poveljnik britskih čet. On bo nadziral evakuacijo čet. Evakuacija čet mora biti dovršena do 1. avgusta.

Kairo, Egipt, 15. maja. — Vlada je naznanila, da so egipške čete invadirale južno Palestino. Dve vojaški koloni sta prekoračili mejo danes jutraj.

Premier Mahmoud Nokrashy je po radiu naznanil, da je bila invazija odredjena z namenom vzpostavitve miru in reda v Palestini. Nepotrjeno poročilo pravi, da so prve egipške čete invadirale Palestino pred zaključitvijo britskega mandata in ustanovitvijo židovske države.

Sirijske in libanonske čete so zbrane v bližini severne meje Palestine in pripravljene za invazijo. Transjordanke in iraške čete se bližajo meji zapadne Palestine. Egipski kralj Farouk je oklical prek radija imenovan premierja Nokrashya za vojaškega gospodarja.

Washington, D. C., 15. maja. — Predsednik Truman je presenetil svet z naznanilom, da je Amerika priznala židovsko državo Izrael v Palestini. Naznanilo je povzročilo veselje med židi, med Arabci pa jezo in razočaranje.

Akcija pomeni, da je Amerika na strani nove židovske države v Palestini. "Ameriška vlada je bila informirana o ustanovitvi židovske države v Palestini," je rekel Truman. "Začasna vlada te države je apelirala na Ameriko za priznanje. Amerika priznava vlado židovske države."

Truman je naznanil priznanje židovske države, ko se je več tisoč židov zbralo pred poslopjem v Washingtonu, kjer je urad židovske agenture. Naznanilo je izzvalo veliko veselje med židi. Takoj po objavi naznanila je zavihrala zastava židovske države na strehi poslopja.

Spopad med piketi in policijo

St. Paul, Minn., 15. maja. — Policaji in piketi so se spopadli pred klavnico Swift & Co. Dva policaja sta bila pretepena, ko sta skušala priti v klavnico skozi vrsto piketov. Kompanija je izposlovala injunkcijo pri sodišču, ki prepoveduje masno piketiranje klavnice.

RUSKO LJUDSTVO VIDI MOŽNOST RAZGOVOROV Z AMERIKO

Moskva, 15. maja. — Rusko ljudstvo se vedno upa, da bo prišlo do razgovorov med Sovjetsko unijo in Ameriko kot posledica not, katere sta izmenjala ameriški poslanik Walter B. Smith in ruski zunanji minister Molotov v Moskvi, dasi sovjetski uradniki in listi ne trdijo, da go diskuzije o izravnavi razlik med državama mogoče.

Listi v Moskvi so informirali rusko ljudstvo o izjavah predsednika Trumana in državnega tajnika Marshalla, da Amerika ne bo revidirala politike napram Sovjetski uniji. Objavili so tudi poročila in komentarje listov in diplomatov zunanjih držav. Pojasnila o stališču ameriške vlade so bila objavljena na prvih straneh ruskih listov.

Upanje ruskega ljudstva se je dvignilo, ko je časniška agentura Tass objavila naznanilo, da je

Domače vesti

Nov grob v Kansasu

Arma, Kans. — Tukaj je po devetmesečni bolezni umrla Julia Vehovec (po prvem možu Godina). Bila je članica društva 434 SNPJ, doma od Slovenske Bistrice, Stajersko, v Ameriki od 1906, ves čas v tej okolici. Zapuška moža Joeva, sina, sestro, tri vnuke in več drugih sorodnikov.

"Is Clevelanda"

Cleveland. — V bolnišnici je umrl James Blatnik iz Euclida, star 64 let, doma iz Hinj. Tukaj zapuška brata Karla in Sama. — V bolnišnici Mt. Sinai je prestala operacijo Frances Zakrajšek.

Nov grob v Missouriju

Naylor, Mo. — Tukaj je umrla Anna Lipold, stara 77 let, rojena v Spodnjih Krašah blizu Koprivnice, Stajersko, v Ameriki 40 let, zadnjih 30 let tukaj na farmi. Zapuška moža, tri sinove, hčer, 12 vnukov in vnukinj, dve sestre in Milwaukeeju in eno v starem kraju. Bila je čitateljica Prosvete.

Is Puebla

Pueblo, Colo. — Dne 4. maja je umrl John Zupančič, član društva 21 SNPJ, star 74 let, doma iz Višnje gore, Dolenjsko, v Ameriki 50 let, ves čas tukaj. Bil je naprednega mišljenja in uperjen v Denverju. Zapuška šest sinov in tri hčere. — Dne 5. maja je umrl gostilničar Frank Blatnik, star 56 let, doma iz vasi Ratje pri Hinjah, Dolenjsko. Tukaj zapuška ženo, hčer in brata, v Rockvalu, Colo., pa sestro. Bil je član KSKJ in pevskih društev Prešerna in Slovenca in harmonikar, kar je pripomoglo, da je bil priljubljen.

Indonezijska republika računa na ameriško pomoč

Batavia, Java, 15. maja. — "Indonezijska republika se zanaša na Ameriko in organizacijo Združenih narodov, da ji bosta pomagali in garantirali pošten plebiscit, od čigar izida zavisi usoda teh otokov." Je dejal premier Amir Sjarifudin. "Plebiscit bo velika preizkušnja ne samo za nas, temveč tudi za Ameriko in Združene narode. Holandija ne bo mogla vztrajati pri trditvi, da indonezijsko vprašanje je njeno, ne svetovna zadeva."

Ustava jeklarske unije revidirana

Komunisti ne bodo dobili uradov

Boston, Mass., 15. maja. — Ustava jeklarske unije, največje unije v Kongresu industrijskih organizacij, je bila revidirana na njeni konvenciji v tem mestu. Revizija je udarec komunistom, ki ne bodo imeli pozicij v uradih krajevnih unij in glavnem stanu mednarodne unije.

Komunisti ne bodo izvoljeni za delegate in ne za člane odbora jeklarske unije. Na konvenciji je okrog 3,300 delegatov. Resolucija za revizijo ustave je bila sprejeta z veliko večino glasov.

Štirinajst članov izvršilnega odbora razpravlja o problemu, ali naj podpisajo zaprisežne ne izjave, da niso komunisti, v soglasju s provizijo Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona. — Philip Murray, predsednik unije, je informiral delegate, da so jeklarske kompanije naznile, da ne bodo sklenile nove pogodbe z unijo, če ne bodo uradniki podpisali zapriseženih izjav, da niso komunisti.

Delegat Robert Ratner iz Los Angelesa je vprašal: "Kdo bo odločil, kdo je ali ni komunist?" Vprašanje je izzvalo protest. Delegati so vpili: "Komunisti, komunisti" in "Agenti Kremlina."

Zadeva odločitve glede podpisa protikomunističnih izjav v soglasju s provizijo Taft-Hartleyevega zakona je bila izročena članom izvršilnega odbora. Murray, ki je tudi predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je dejal, da bo moral sodišče odločiti o ustavnosti omenjene provizije protidelavskega zakona. Jeklarska unija ima 928,000 članov.

Uradniki bodo morali razkriti tajnosti

Zadevni načrt sprejet v nižji zbornici

Washington, D. C., 15. maja. — Načrt, da morajo člani kabineta in drugi uradniki izvršilnega departamenta razkriti tajnosti in predložiti vse dokumente in papirje kongresnim odborom, ako jih zahtevajo, je bil sprejet v nižji kongresni zbornici z 219 proti 142 glasovom. Po sprejetju je bil poslan senatu.

Gotovo je, da bo predsednik Truman vetiral načrt, če bo sprejet v senatu. Avtor načrta je kongresnik Hoffman, republikanec iz Michigana.

Člani kabineta in drugi uradniki se bi izpostavili kazni, ako bi se uprli izročitvi tajnih dokumentov kongresnim odborom v svrhu preiskave in legislacije. Izjema velja le za predsednika Združenih držav.

Provizija, ki je določala kazni za časnike, ki bi objavljali poročila o zaupnih informacijah, danih kongresu, je bila izločena iz načrta pred glasovanjem. Načrt vključuje določbo, da ne sme noben vladni uradnik vzeti s seboj državnih dokumentov, kadar resignira. Nekateri bivši uradniki so pisali članke in knjige, osnovane na državnih dokumentih. Med temi je bil Henry Morgenthau, ki je odnesel veliko število dokumentov iz urada, ko je resigniral kot federalni zakladnik.

V Washingtonu prevladuje dvom, da bo senat sledil nižji zbornici in sprejel načrt. Ako ga bo, je gotovo, da ga bo predsednik Truman vetiral.

NADZIRANJE TROŠENJA AMERIŠKEGA DENARJA

**Hoffman dal zagotovilo
člapom senatnega
odseka**

HOLANDIJA UNIČILA ŽIVILA

Washington, D. C., 15. maja. — Fantastično izvajanje ameriškega pomožnega programa v zadnji Evropi je bilo razkrito v obeh kongresnih zbornicah. Kongres, ko je odobril Marshallov načrt, je sankcioniral potrošnjo \$5,300,000,000 za ekonomsko okrevanje in rehabilitacijo zapadnih evropskih držav.

Pred senatnim odsekom za appropriate je nastopil Paul G. Hoffman, direktor administracije za ekonomsko kooperacijo. Člani odseka so ga bombardirali z vprašanji. Dal jim je zagotovilo, da bo strogo nadziral trošenje ameriškega denarja v evropskih državah, zlasti v Veliki Britaniji, ki ima delavsko vlado in katera bo dobila levi del pomoči na podlagi Marshallovega načrta.

Hoffman je priznal, da izkušnje v zvezi s posojili, katere je dobila Velika Britanija, narekujejo previdnost. Možnost je, da bo ameriški denar zapravljen. Dejal je, da bo Amerika imela močno misijo v Veliki Britaniji in da bo misija odbila prošnje za investiranje ameriškega denarja v industrijah, katere bi delavski socializem. Amerika bo stavila težke pogoje delavski vladi glede kontrole trošenja denarja.

Senator Dworshak je vprašal Hoffmana, kakšno stališče zavzema kot direktor administracije za ekonomsko kooperacijo napram britski delavski vladi in ali bo administracija podpirala socializem v Veliki Britaniji.

"Naš namen je ekonomsko okrevanje," je odgovoril Hoffman. "Ako bo britska vlada vprašala za denar za financiranje moderniziranja jeklarske industrije in naznanila, da jo bo podprla, bomo zahtevali pojasnila, kakšne bodo posledice."

Hoffman je dalje rekel, da bo Amerika ustavila pomoč vsaki državi, ki bi trošila ameriški denar za produkcijo vojne masinerije za Sovjetsko unijo. Hoffman je bil v zagati, ko so ga člani senatnega odseka opozorili, da bo Holandija dobila ameriška živila v vrednosti \$185,000,000 na račun ameriških davkoplačevalcev, dasi je nedavno uničila prevažna živila, da vzdrži cene na tržiščih. Dejal je, da je

VODITELJI AVSTRALSKIH UNIJ ZAPRETI Z OKLICEM STAVKE

Sydney, Avstralija. — (ALN) Člani izvršilnega odbora unije železničarjev so se soglasno izrekli za oklic stavke, ki bi izolirala državo Viktorijo od ostale države, ako bo desničarsko krilo državne vlade sprejelo načrt, da se komunistična stranka razglasi za nelegalno.

Voditelji mornarske unije so tudi zapretili z ustavitvijo plovbe med avstralskimi lukami, ako bo protikomunistični načrt sprejet. Devet drugih unij je dalo zagotovilo, da se bodo udeležile "direktnih akcij" proti vladi, ako bo načrt sprejet. V teh unijah so strojniki, tesarji, jeklarski, pristanišni in drugi delavci. Voditelji unij so komunisti in nasprotniki komunistov.

V nasprotju s federalno avstralsko vlado, ki je v rokah delavske stranke, vlada dajavo Viktoriji koalicija, zastopajoča

Pogajanja med rudarji in operatorji

Lewis še ni razkril zahtev

Washington, D. C., 15. maja. — Pogajanja med rudarsko unijo in operatorji na polju mehkega premoga glede sklenitve nove pogodbe se bodo pričela v tork v Washingtonu. Veljavnost sedanje pogodbe bo potekla 30 junija.

John D. Battle, tajnik organizacije operatorjev, je dejal, da bo ameriško ljudstvo trpelo, če bo unija predložila pretirane zahteve. Rudarje je označil za "aristokrate" med delavci.

Pogodba, ki krije rudarje na polju trdega premoga, nima zaključnega datuma, toda John L. Lewis, predsednik unije, je obvestil operatorje, da hoče novo pogodbo do 10. julija.

Lewis ni razkril zahtev, ki bodo predložene operatorjem. Naznanil je, da se bodo člani odbora za smernice sestali v Washingtonu v ponedeljek. Distriktni medzni odbori rudarske unije so razpravljali o zahtevah.

Nekateri odbori so sugerirali Lewisu, naj zahteva zvišanje prispevkov v blaginjski sklad unije na 40 centov na vsako tonno premoaga. Operatorji plačujejo sedaj v ta sklad deset centov od vsake tone premoga. Možnost je, da bo rudarska unija zahtevala skrajšanje delovnega tedna brez znižanja plače in zvišanje počitniške plače, ki je sedaj sto dolarjev.

Wallace oplazil senatorja Wandenbergga

Detroit, Mich., 15. maja. — Henry A. Wallace, kandidat za predsednika Združenih držav, je oplazil senatorja Vandenbergga, republikanca in načelnika odseka za zunanje zadeve. Vandenberg podpira zunanjo politiko Trumanove administracije in "mrzlo" vojno proti Sovjetski uniji. Wallace je obzgodil senatorja, da je zagovornik Hamiltonove ideje vlade v korist bogatinom.

Zbornica podprla čilejsko vlado

Santiago, Čile, 15. maja. — Poslanska zbornica je podprla vlado s sprejetjem načrta, da se komunistična stranka razglasi za nelegalno. Načrt je bil sprejet s 93 proti 20 glasovom.

finančna nestabilnost v Evropi povzročila tako situacijo v Holandiji.

TRUMAN ZAHTEVA DODATNO VSOTO ZA OBRAMBO

Ponovil je izjavo, da je njegovo upanje v mir omajano

KABINET ODOBRILO SMITHOVO NOTO

Washington, D. C., 15. maja. — Predsednik Truman je pozval kongres, naj sankcionira dodatno dodatne vsote \$2,434,441,000 za obrambo v prihodnjem fiskalnem letu, ki se prične 1. julija. Poziv je v pismu, katero je Truman naslovil kongresniku Martinu, republikancu in predjedniku nižje zbornice.

Truman je naglasil v pismu, da situacija zahteva zvišanje izdatkov za vzdrževanje in povečanje oboroženih sil. V svoji poslanici kongresu v marcu je Truman dejal, da je treba zvišati vojaški proračun.

Predsednik je zahteval dodatno vsoto \$1,542,307,000 za armado, \$669,354,000 za mornarico, \$221,794,000 za letalsko silo, \$986,000 pa za urad obrambnega tajnika Forrestala. Obe kongresni zbornici sta sprejeli načrt, da se letalska sila poveča na 70 grup. Truman še ni podpisal tega načrta.

Na sestanku s časniki je Truman ponovil izjavo, da je njegovo upanje v mir omajano in da se situacija ni izboljšala po izmenjavi not med ameriškim poslanikom Smithom in ruskim zunanjim ministrom Molotovom v Moskvi. Izmenjava not je bila odmev po vsem svetu. Smith je v notih naglasil, da je Amerika pripravljena za diskuzije s Sovjetsko unijo v svrhu izravnave razlik med državama. Truman in državni tajnik sta izjavila, da Amerika ne bo revidirala svoje politike napram Rusiji. Smithova nota ni bila gesta za sklicanje konference med Ameriko in Rusijo, na kateri naj bi se vršile diskuzije o izravnavi razlik med državama in svetovnih problemih.

Truman je na sestanku s časniki priznal, da so on in vsi člani njegovega kabineta odobrili Smithovo noto, preden je bila dostavljena ruskomu zunanjemu ministru Molotovu. Ponovil je tudi prejšnje izjave, da je pripravljen sestati se s premierjem Stalinom v Washingtonu in za diskuzije o ameriško-sovjetskih problemih, zlasti pa je naglasil, da ni izgleda glede aranžiranja takega sestanka.

Organiziranje obrambnih enot v Jugoslaviji

Beograd, 15. maja. — Jugoslavija namerava organizirati civilne obrambne enote za zaščito pred možnimi napadi iz zraka, padali in strupenim plinom, ako ji bodo reakcionarne imperialistične sile napovedale vojno. General Pavel Jaksic je dejal, da bodo poveljniki teh enot partizanski veterani in da jih bo armada podpirala. On je o rital načrt na kongresu Lige arabskih borcev. "Mi se ne pripravljam za osvobodjevanje drugih držav in teptanje njih svobode," je rekel Jaksic. "Pripravljamo se le za obrambo proti silam, ki skušajo ovirati mirni razvoj naše domovine in njeno konstruktivno delo."

Belgijsko potniško letalo se razbilo

Bruselj, Belgija, 15. maja. — Belgijsko potniško letalo je treščilo na tla v Kongu, koloniji v Afriki, in se razbilo. V letalu je bilo 25 potnikov in šest članov posadke in vsi so izgubili življenje.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN JASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržiene dršave (izven Chicago) in Kanado \$4.00
na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico
Cook Co., \$5.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$4.00 per year, Chicago and Cook County \$5.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima slik s listom:

PROSVETA

2857-98 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Grčija in Španija

Ko bodo bodoči kronikarji pisali zgodovino današnjih dni, se bodo lahko sardončno muzali čudovito zverženim amoroznostim in nemoralnostim zapadne diplomacije, ki jadra pod znamko "demokracije". Sicer je možno, da tudi o sodobni sovjetski zunanji politiki ne bodo imeli preveč laskavega mnenja, toda kar je že sedaj gotovo, je to, da bo njih kronika govorila, da je bila njena diplomacija na polju machiavelstva komaj senca napram diplomaciji zapadnih "demokratskih" sil. In to posebno glede monarho-fašistične Grčije in klerofašistične Španije, da o drugih državah tukaj ne govorimo.

V Grčiji se v imenu "demokracije" kotilijo glave po pesku kakor so se kotile v Nemčiji po prihodu Hitlerja na krmilo. In sicer postavljajo ob zid tiste ljudi, ki so se v zadnji vojni herojsko borili proti nacističnim okupatorjem in njih grških kvizlingom. Z anglo-ameriškim orožjem in pod anglo-ameriškim vodstvom po gorah in dolinah seveda preganjajo in streljajo tudi grške gerile, ki so se drznili postaviti po robu domačim fašistom in tuji imperializem iz razloga, ker hočejo svobodno Grčijo. Ti imajo vsaj priliko, da se branijo pred tujim in domačim orožjem, dokler ne popadajo kakor so popadala Spartakovi, njih davn predniki, pri Termopilah.

Vse drugače pa je z onimi modernimi spartakovci, ki že od leta 1944 trohne po ječah zato, ker niso hoteli ne nemških niti angleških okupatorjev in ker so po umiku Hitlerjevcev proti domačim kvizlingom obrnili orožje. Kot se glase poročila iz Aten, se je grška "demokratska" (!!!) vlada odločila, da vsaj malo izprazni ječe in postavi ob zid tisoč teh žrtev. Vse zato, ker je 1. maja neki komunist napravil atentat na justičnega ministra Hristosa Ladasa.

Tisoč življenj za eno življenje! Taka je "demokratska justica" grških monarhofašistov pod vlado "liberalnega" premijera Sofila.

Na justičnega ministra Ladasa je bil storjen atentat zato, ker je postal miniaturni Himmler v miniaturi Grški. Ladas je plačal svoje življenje, ker je postal pravi krivnik. Specifično je bil nanj storjen atentat zato, ker je dal umoriti 125 nasprotnikov sedanjege režima. Dosledno je zatiral tudi delavstvo in strogo izvajal represijske zakone. Da vlada masčuje njegovo smrt, se je odločila, da postavi ob zid tisoč "komunistov", ki so v ječi že od 1944, kar so se po "osvoboditvi" postavili po robu novim "osvobodjevalcem" pod vodstvom Winstona Churchilla in domačih kvizlingov.

Kakor poroča Allied Labor News, je to krvavo "čistko" sankcioniral tudi Dwight P. Griswold. On ni dvignil mezinca za preloženje tega barbarstva, ohranilo je izrazil svoje "zadovoljstvo", da je bilo zadoščeno justici. Tudi državni tajnik George Marshall ni mignil z mezincom nad temi umori, marveč je poslal grški vladi "globoke simpatije" radi smrti justičnega ministra Ladasa. Nič ni protestiral kljub temu, da se rad joče nad "izgubo demokracije" v sovjetski sferi. Angleško zunanje ministrstvo je vsaj izrazil svoje "zaskrbljenost" nad streljanjem nedolžnih ljudi v Grčiji. Protestirala je v Atenah tudi danska vlada proti tem eksekucijam, ki so povsem podobne nacističnim barbarim moritvam, v Oslu, glavnem mestu Norveške, se je prejšnji petek v znak protesta pa ustavilo vse delo za dve minuti.

Griswold bi bil te eksekucije seveda lahko ustavil, kajti je znano, da grška vlada pleše take kakor godejo njeni ameriški bosarji v Atenah in Washingtonu. Tudi našim organom javnega mnenja, ki so nedavno pretečili toliko solza radi "posiljenj" demokracije na Čehoslovaškem, te masne eksekucije grških "komunistov" ne kratijo spanca. Te žrtve so prav toliko krive atentata na justičnega ministra v Atenah kakor papež v Rimu — ohranilo se manj.

Slično vlogo kot v Grčiji igramo — igramo! — tudi v Španiji. Kakor poroča v Natuon z dne 8. maja Del Vayo, bivši lojalistični zunanji minister, se ameriško-vatikanska-angleška diplomacija zdaj bavi z manevri, kako bi restavrirala špansko monarhijo. Tukaj ne gre za kak notranji preobrat bistvenega pomena, to je očičenje Španije Francovega klerofašističnega režima. Gre samo zato, kako bi zapadne demokracije z Vatikanom vred preplekale španski klerofašizem tako, da bi pred svetom lahko nastopal vsaj s podobno "demokracijo" kakor lahko nastopa klerofašistični Salazarjev režim na Portugalskem. To bi kvalificiralo Španijo, da bi bila lahko sprejeta v "Marshallov načrt".

Kakor pravi Del Vayo, ki se nahaja v Franciji, je zadnji Taylorjev (on je Trumanov poslanik v Vatikanu) ebisk generala Franca veljal temu vprašanju. (Myron Taylor je bil v Madridu tiste dni, ko je niti zbornica kongresa vključila tudi Španijo v Marshallov načrt.) Kot poroča Del Vayo, se v vseh prizadetih krogih in državah bavijo s tole skemo:

Najnoveše operacije predvidevajo momentalno spremembo fašade: ustanovitev novega španskega režima, sestojčega iz generalov in civilistov, ki naj bi povabil pretendent Dona Juana v Madrid. Ta režim bi dal to koncesijo falangistom (klerofašistom), da bi kralj takoj ne zasedel prestola, marveč bi postal le častni predsednik regentskega sveta, katerega je Franco lani ustanovil. Vlada bi potem razpisala "svobodne" volitve, ki naj bi Juana postavile na tron. Toda karkoli se že zgodi z Don Juanom, to je da ostane samo "častni predsednik" ali pa formalno zasede tron, je gotovo to, da bi pravi vladar še vedno ostal general Franco, ker ta skema ne predvideva njegove odstranitve ali likvidacije. V te provizorični vladi naj bi sodelovali tudi desničarski "socialisti" pod vodstvom Indalecia Prieta. To naj bi monarho-fašističnemu režimu dalo, "demokratski prestiž". Prieto je baje pripravljen igrati to nečedno vlogo. Tej skemi je baje naklonjen tudi Vatikan. Intriže in manevri za vzpostavitev španske monarhije ni-

Vsakega nekaj

Detroit, Mich.—Ameriška zunanja politika pa mi res ne gre v glavo. Naši diplomati se ne držijo nič gotovega, nič stano-vitnega, nič pravičnega, še manj pa kaj konkretnega. Kar danes predlagajo in izsilijo, jutri že zavrnejo. Poleg tega pa so jako kratkovidni in menda ne vidijo podedaj pred nosom.

Oglejmo si mirovno konferenco, ki se je vršila pred dobrim letom. Na tej konferenci so barantali za Trst in Gorico. Nikakor niso mogli priti do pravega sporazuma. Italiji niso mogli dati Trsta, ker je napovedala zaveznikom vojno, Jugoslaviji pa ga tudi niso hoteli dati, ker je postala svobodna ljudska republika in se otrsela monarhističnih in drugih parazitov. Da, proglasitev Jugoslavije za republiko, je bil hud udarec za reakcijo, katero so zastopali zapadni diplomati na pariški mirovni konferenci. Po dolgem prepiranju pa so prišli na dan z načrtom, naj Trst z okolico postane svobodna država, kateri naj načeluje guverner. Dokler pa zaveznike velesile ne izvolijo guvernerja, upravlja Tržaško svobodno ozemlje angloameriška in jugoslovanska vojaška oblast. To ozemlje so potem razdelili na dve zoni, anglo-ameriško in jugoslovansko. Vsaka od treh držav ima 5.000 vojakov v STO.

Jugoslovanska delegacija je podpisala ta sklep s protestom — radi miru, zaneslo pa izjavila, da se ne odpove Trstu in Gorici. Oglejmo si malo, kako danes napreduje Tržaško svobodno ozemlje, ki je bilo ustvarjeno na podlagi trde pesti zapadne diplomacije. Najprvo so se hvallili, da je sedaj volk sit in koza cela, danes pa vidimo, da je vse skupaj velik flako. Že več kot leto dni iščejo guvernerja, da bi upravljal Tržaško svobodno ozemlje, a se še sedaj niso sporazumeli in tako je Trst še danes brez načelnika in svoje vlade.

Danes Amerika in Anglija podpirata v Trstu reakcijo in bivaše fašiste, Jugoslavija pa se bori za delavstvo in za splošen napredek vsega revnega ljudstva. Vsaka zona ima svoj program, a napredka ni nikjer. Ameriška vlada je potrošila veliko milijonov, pa nič ne zaleže. Pred italijanskimi volitvami pa so se Amerika, Anglija in Francija sporazumele in predlagale, da se Trst vrne Italiji. Seve, temu predlogu nasprotuje Rusija in Jugoslavija, zato iz te nje ne bo kruha, lahko pa se iz tega razvije konflikt in nova vojna.

Jugoslovanski narod je osvobodil Trst, sedaj pa tako postopanje! Samo za Trst je padlo 8.000 jugoslovanskih žrtev. Kje je dostojnost? Kje pravica? Bodočnost bo pokazala, kakšni bodo rezultati te zavojljane diplomacije trde pesti.

Druge diplomatske nerodnosti od strani Amerike je zadeva Palestine. Amerika je najprvo pritiskala na zbornico Združenih narodov, da je sprejela predlog za razdelitev Palestine med Arabe in Jude, sedaj pa nastopa proti zaključku Združenih narodov, dasi je sama vsilila dotični zaključek.

Od novembra meseca je bilo ubitih v Palestini že 2.000 oseb, borba med Arabci in Judi pa se še vedno nadaljuje, toda vsled stališča ameriške vlade, niso mogli Združeni narodi ničesar ukinuti, da bi ustavili prelivanje krvi. Amerika se namreč noče zameriti Arabcem radi o-lja in prišla je pred Združene narode s predlogom, da se lan-

so nobena novost niti presenečenje. Angleško zunanje ministrstvo se ukvarja s tem vprašanjem že zadnjih 15 let — odkar je bila proklamirana španska republika. Toda kot pravi Del Vayo, je v teh manevrih ameriška vlada zdaj veliko bolj aktivna kakor pa angleška, dasi tudi Bevin in Attlee ne mirujeta.

"Čudno je," pravi Del Vayo, "da si kakšna demokracija (Amerika) toliko prizadeva, da bi posadila kralje na izpraznjene evropske trone, še bolj žalostno pa je, da ta protestantska demokracija išče diplomatske zaslonbe od katoliške cerkve."

V resnici čudno in žalostno. Ampak ta politika ni čudna in žalostna samo v Španiji in v Grčiji, marveč še marsikje drugje. Tudi v zapadni Nemčiji, kjer se onim industrijskim in bančnim mogotcem, ki so postavili Hitlerja na krmilo, zopet odpirajo sončni dnevi.

Glasovi iz naših naselbin

Lobisti mlekararjev so napeli vse silo, da v kongresu preprečijo preklic 62 let starega zakona, ki nalaga davek na umetno maslo (margarine). Isdelano je iz rastlinskih sokov in ima enako hranilno vrednost kakor naravno maslo, je pa veliko ceneje. Ti lobisti so v nižji zbornici pogoreli in izgleda, da bodo tudi v senatu. Umetno maslo je podvrženo precejšnjemu davku — od 10 do 20 centov funt — tudi v okrog 20 državah.

ski zaključek vrže v koš. Rusija se pa s tem ne strinja, kar je popolnoma razumljivo. Seve, kakor običajno, tako tudi za ta polom skušajo narediti odgovorno Rusijo. Amerika bo pač morala sama pogoltniti svoje politične kozle.

Vprašanje je, kaj se bo zgodilo do 15. maja, ko se bodo Angliji umaknili iz Palestine. V ozadju vse te zavojljane zadeve je arabsko olje in judovski glasovi v Ameriki. Letos je namreč volilno leto za predsednika Zedinjenih držav.

Italijanske volitve pa so tako izpadle, kot smo pričakovali. Če bi se Rusija ali Jugoslavija toliko prizadevali, kot se je Amerika, bi zapadnjaki kričali in protestirali, da bi bilo jo.

Torej večina italijanskega naroda je sedaj "rešena". Vsi grehi so odpusteni desničarskim volivcem, in po smrti jim bodo odprta na stečaj nebesa vrata. Toda vprašanje je, če se morda ni tudi sv. Peter pridružil komunistom. Preobrtati se vrše na tem svetu, zato je možno, da se vršijo tudi na drugem svetu. Ker se katoliška cerkev ne drži več Kristusovih naukov, potem je logično, da po smrti neumrljive duše hodijo po drugih potih v nebesa, vice in pekel.

Naj Vatikan se tako zavaja strošno in nepoučeno ljudstvo, ne bo ustavil zamaha proletarskega ljudstva, ki gre na prejo po začetni poti, dokler ne doseže svojega cilja — svobode in demokracije, združenja vseh zatiranih in izkoriščanih delavcev.

Naši domači problemi so tako zamotani in zavojljani, da ne verjamem, da jih je mogoče spraviti v red. Ameriška fašistična mašina si je polomila vsa kolesa in ne more nikamor naprej. Republikanski kandidati letajo iz ene države v drugo, toda nimajo nobenega pozitivnega programa. No, ker nimajo konstruktivnega programa, se pa zaletavajo ob komunizmu in ga mlajijo kar naprej, dastavno Ameriki ne grozi nobena nevarnost od strani komunistov, vsaj jih ni več kot 40 ali 50 tisoč v vsej državi. In ta majhna skupina ustvarja strah in grozo med pravovernimi svobodnimi podjetniki in njihovimi "vladnimi hlapčoni, da delajo noč in dan načrte, kako bi tega "zmaja" uničili enkrat za vselej.

Truman je tako daleč zavozil Ameriko, da se ga bi radi izgnali celo tisti, ki jim od vsega početka zvego služil. Nanj pri-

Danes je ameriško delavstvo na velikih preizkušnji in če ne bo solidarno nastopalo ter volilo za kandidata tretje stranke, ne bo nič ostalo od današnjih uni. V teh velikih stvarkah se bo pokazalo, v koliko je delavstvo solidarno, zavedno in zmožno za borbo. Ta borba pa je veliko odvisna od voditeljev. Če bodo znali pravično voditi svoje članstvo, potem bomo uspeli, v nasprotnem slučaju pa bomo poraženi na vsej črti. Bodočnost bo odgovorila na vse to.

Anton Jurca

Ob času bolezní so mu
bile knjige prijateljice

II.

Hermine, Pa. — Vse kaže, da svetovni kapitalisti zavlačujejo stabiliziranje svetovnega miru z namenom, da ne morejo turisti potovati po Rusiji, kjer bi videli napredek, ki je bil dosežen od časa revolucije.

Da, kapitalisti se boje napredka v Sovjetski Rusiji, zato so v letih 1919-1921 podpihivali intervenčno vojno, toda niso uspeli, nakar so iskali druge poti in končno našli v Hitlerju svoje erodje in ga naščuvali, da je napadel Rusijo. Tudi to pot se jim ni posrečil peklenški naklep, sedaj pa ponovno ščueje svet proti tej proletarski državi in javno kričijo, da toliko časa ne odnehajo, dokler Rusija ne spremeni svojega sistema. Radi bi investirali denar v Rusiji in drugih slovanskih državah, ter iskoriščali tamkajšnje ljudstvo, kot izkoriščajo nas zadnjih 75 let.

Rusi odgovarjajo kapitalistom, da so pripravljeni trgovati z njimi blago za blago in ne bo nihče na izgubi, ako pa tega kapitalisti nečejo, bodo šli pa naprej brez njih. To so tudi besede trdne pesti, kaj ne! Rusija se tudi pripravlja za obrambo, če bi zopet navalili nanjo, kakor so že tolikrat v preteklosti.

Spominjam se besed našega starega borce Etbina Kristana v letih 1914-17, ko so ga hrvaški sodrugi nadlegovali glede oboroževanja. Odgovoril jim je, ako se posreči kakšni posamezni državi osvojiti socializem, se bo morala oborožiti do zoba, da se zavaruje pred napadom kapitalističnih držav. Za te besede so Kristana nazivali "puškarja", toda on je dobro vedel, kaj je govoril in čas je pokazal, kako prav je sodil te zadeve že tedaj!

Stalin je že ponovno in ponovno izjavil, da Rusija neče vojne, ampak želi živeti v miru in dokazati svetu, da se da bolje živeti v socialistični družbi kot pa pod sistemom krepke individualizma. Ako pa bi skušala kakšna država zastaviti Rusiji pot pri tem eksperimentu, bo pa za vsak udarec vrnila z dvojnimi udarci.

Rusija se zaveda, da ima prijatelje po vsem svetu. Samo v Zedinjenih državah je 12% ljudi, ki mislijo dobro o ruskem sistemu, 22% pa simpatično gleda na kolektivistični eksperiment. Tako je zapisano v omenjenih knjigah, ki sem jih čital.

Nesreča je, da imamo danes v Ameriki na krmilu vlado, ki je tako sovražna Rusiji. Slednjo neprenehoma dolži, da hoče asvojit svet, čeprav so Rusi dokazali, da so vsi narodi enakovredni in so dali svojim številnim narodnostim enake pravice in vsaka sovjetska republika si vlada sama v sporazumu s sovjeti.

Tukaj nas tolažijo, da je 14 milijonov ljudi, ki so zainteresirani v svobodno podjetništvo ali kapitalizem, na drugi strani pa previdno molčijo, da ima dobiček od svobodnega podjetništva samo 61.000 oseb. Torej le ti, ki žanjejo profite, se boje socializma, ne pa ljudstvo, ki nima ničesar izgubiti v socialistični družbi, pač pa lahko veliko pridobi.

Prijatelji, to leto je važno, ker se bodo vršile splošne volitve, te volitve pa so toliko bolj važne zato, ker imamo sedaj tretjo stranko z Wallaceom na čelu. Agitirajmo za tretjo strano, ustanovljajmo klube "progressivne stranke" in nagovarjajmo ljudi, da bodo pametno volili. V Peni se tudi organizujejo študentje in 400 organizatorjev se pripravlja za politične tečaje. Delavstvo se mora izobraziti, da bo pripravljeno, kadar bo prišel čas, da vzame vajo v svoje roke.

Sedaj hočem objaviti vsebino pisma, ki sem ga pisal v angleščini Pittsburgh Pressu, a ga je priobčil samo del, ostalo pa izpuštil, na koncu pa me je ošvrknil, da sem sopotnik komu-

nistov in da sem bil naveden kot eden sponzorjev Ameriškega slovanskega kongresa v zapadni Peni. Seveda, pritožil se nisem, ker vem, da ne bi ničesar opravil. Pisal sem sledeče pismo:

The Editor of Pittsburgh Press:

As a regular reader of your paper, and especially now while I am on the sick list, I notice you have been publishing the names of all the Wallace for President petition signers. The undersigned will be proud to have his name among the other endorsers for the third party candidate.

I signed this petition, because I believe that Henry Wallace belongs to the 1% who are thinkers of this country; and I signed the petition, because I think that I belong to that 9% who are trying to think. According to my estimation, those who are now worried that they endorsed mr. Wallace, belong to those 90% who think from today to tomorrow.

Ignorance does not excuse us from the law. Statements as the above about public thinking were made, at one time by the American inventor Thomas A. Edison. May I add, some people never pass the child age and when they pass away, they are still considered only as overgrown children. They never learn of our great men of the country. So I will vote and work for Henry Wallace, because I consider him a great man as well as a great citizen. Your truly, Anton Zornik.

Pittsburgh Press pa je objavil samo sledeče iz zgornjega pisma:

Praises Wallace. Another protest letter bore the name of Anton Zornik, Box 202, Hermine, Pa. "I signed the petition," it said, "because I believe that Henry Wallace belongs to one percent who are thinkers of this country and ... because I think I belong to that 9 percent who are trying to think."

Spodaj pa je Press pristavil še sledeče besede: "Anton Zornik has been listed by the American Slav Congress of Western Penna as one of its sponsors. This organization follows the Communist Party line consistently."

Da, mi potrebujemo delavsko časopisje, v katerem se lahko pritožimo nad razmerami. Prijatelji, prispevajmo za obrambo našega tiska, katerega bi radi klerikalci uničili.

(Konec)

Anton Zornik

Velik ljudski shod
za izvolitev Wallacea

New York, N. Y.—Jugoslovansko-ameriški odbor za izvolitev Henryja Wallacea sklicuje velik ljudski shod v nedeljo, 23. maja, začetek ob pol treh popoldne v Jugoslovanskem ameriškem domu, 405 W. 41st st., New York.

Kot glavni govornik bo nastopil John Rogge, bivši asistent zveznega pravdnika in sedanjí predsednik Wallacevega odbora za državo New York. Govoril bo tudi Martin Krasich, glavni blaginjak Hrvatske bratske zajejnice.

Imeli bomo tudi lep program, na katerem bodo nastopili tamburaški zbor Jadran in pevski zbor Jedinost in Slovan. Vabimo vse Jugoslovane, da se gotovo udeležijo tega važnega shoda. Vstopnina 50c.

S pota

V Prosveti št. 91 sem pomotoma poročal, da je umrl prvi slovenski časnikar l. 1902, a glasi bi se moralo l. 1922. Drugega februarja t. l. je minilo 26 let, odkar je za vedno zatisnil oči.

Dalje bi se moralo glasiati, da živi na Dunaju Buhov bratranec, ne brat. Toliko v pojasnilo. Matija Pogorelec.

NEVARNA "VELIKODUŠNOST"

Marshallov načrt—mehanizem, ki naj omogoči izvedbo zloglasne Trumanove doktrine

Bivši predsednik angleške stranke Harold Laski je napisal za agencijo "Overseas News Agency" (ONA) sledeči članek o Marshallovem načrtu in o zapadnem bloku:

Sedaj so jasni vzroki, iz katerih je Churchill hvalil Bevinov načrt za združitev zapadne Evrope. Churchill bi hotel združiti države zapadne Evrope in uvesti odnose med to skupino in ZDA. Njegov pravi namen ima strateško ozadje: za gospoda Churchilla je ustvaritev zapadnega zidu proti komunizmu glavno vprašanje. Toda moje mnenje je, da je naša naloga kot socialistov, braniti politično svobodo zapadne Evrope. Kakršna koli ideja za združitev mora v prvi vrsti braniti in nato dvigniti življenjski raven Evrope. Mora biti tudi v bistvu dovolj močna, da odbije položaj prednje postojanke za strateške načrte ZDA in za gospodarske načrte ameriškega monopoliističnega kapitalizma.

Pri tem si moramo ogledati razna razdobja, skozi katera je do sedaj šel Marshallov načrt. Na pariški konferenci so ob takratni odločni podpori Bevin in Bidault predložili ameriški vladi predloge, ki so imeli vsaj navidezno kako dobroto. Govorilo se je takrat o gospodarskem sodelovanju v Evropi; skušalo se je združiti to sodelovanje z ekspanzijo svetovne trgovine; govorilo se je o pomoči—toda brez kakršne koli prednosti—za gospodarsko obnovo Nemčije, ki je bila povezana toda odvisna od širših vprašanj razvoja in obnove vse Evrope. "In načrt je določal osnutek povsem evropske uprave. ZDA bi kot kralj v ustavni monarhiji izvajale nekaj vpliv—in to je bilo neizbežno—toda ne bi imele neposredne oblasti v svojih rokah. To vsekakor opravičuje sovjetsko stališče, da se je od Evrope zahtevalo, naj se odpove svoji neodvisnosti v zameno za ameriško pomoč.

Danes se mi zdi, da ni močče zanikati, da so bili pariški predlogi na široko sprejemljeni v programu za evropsko obnovo (ERP), ki ga je Truman predložil kongresu. Tu je malo govora o gospodarski ekspanziji Evrope; nasprotno, jedro načrta ni v tem, da se nudi pomoč za razširitev sedanjih naprav, pač to, da se ustvari neke vrste nova UNRRA, v kateri je vsa oblast v ameriških rokah. Zahteva po dobavi jekla, ki so bile postavljene v Parizu, so bile znižane na tretjino; količina strojev za izdelovanje jekla in poljedelskih strojev se je znižala za 50%; dobava surovih kovin pa je bila popolnoma črtana.

Trumanov načrt se omejuje na živila, tobak in premog. Nobenega govora ni o obnovi trgovinskih odnosov med zapadno in vzhodno Evropo, o čemer se je sicer govorilo pri pariških predlogih. Toda po Trumanovem načrtu se zdi, da je ta potreba izginila. Dočim je pariški odbor poudaril, da se nemško gospodarstvo ne sme obnoviti na škodo drugih držav, ki so bile njene žrtve, in da bi morala Nemčija plačati reparacije ter pomagati pri obnovi omenjenih držav, gleda ameriška vlada na zapadno Nemčijo—kakor je izjavil vojni minister Kenneth C. Royall—kot temeljni steber programa za evropsko obnovo". Dočim je pariški odbor predlagal, naj bi Nemčija dobila samo 15% vse ameriške pomoči, zahteva vlada od kongresa, naj ji odloči 25%.

Dočim so v Parizu mislili na evropsko upravo in samo ameriške nasvete, določa Trumanov načrt neposredno ameriško nadzorstvo. Vsaka država, ki dobi pomoč, mora sprejeti ameriške zahteve glede carinskih tarif in nadzorstva trgovine z inozemstvom, stabilizirati svojo valuto in tečaje s tujimi valutami. Vsaka država, ki prejme ameriška živila in premog, mora položiti v Washingtonu zadostno količino lastne valute, ki naj krije vrednost tega blaga.

Ameriški upravitelj se bo s celotno vojsko pomagalec nastanil v Evropi, da nadzoruje izvajanje vsega načrta. Washington pa bo lahko takoj ukinil pomoč vsakikrat, ko bo smatral, da določena država ni popolnoma zadovoljila pogojev, ki jih narekuje Truman. Pomoč se ne daje

dim, kako bi to nadzorstvo vskladilo z neodvisnostjo. Iz gospodarske pomoči napravi orodje, ki je odvisno od ameriške ruanje politike in podvrženo posledicam akcij, ki bi jih ZDA podvezle na podlagi koncepte, ki jo imajo o Sovjetski zvezi kot močni sovražni državi.

Vsi nameni Trumanovega načrta so strateške narave in napravljajo ameriško silo—skupno z wallstreetaskimi afaristi v ozadju—edinega gospodarja tistega gospodarstva zapadne Evrope, o katerem pravijo, da ga hočejo dvigniti. Moje mnenje je, da Trumanov načrt ni nič drugega nego mehanizem, ki bo omogočil izvedbo zloglasne in izredno nevarne Trumanove doktrine.

Ne vidim torej, kako je možno zgraditi v Evropi socialistično gospodarstvo na takih načelih, ki so nalašč postavljena, da se to onemogoči. Morda bi nam spodobka lahko dobavljali nekaj dolarjev, toda s časom bi neizbežno povzročili stalno razdelitev Evrope ter bi demokracijo in socialistično svobodo nadomestili z ameriškim gospodarstvom, ki ne bi bilo nič manj realno, čeprav indirektno.

Ljudje, ki so na oblasti v vseh državah, bi morali dobro premisliti, preden sprejmejo tako nevarno velikodušnost.

Težave in uspehi ruske produkcije med vojno

Nedavno je izšla v Moskvi knjiga N. Voznesenskega, člana akademije, predsednika planske komisije SZ: "Vojno gospodarstvo Sovjetske zveze med domovinsko vojno". Avtor knjige analizira bogato dokumentacijo s številnimi dejstvi ter izjava splošne zaključke, ki jih v naslednjem podajamo.

V prvih poglavjih knjige opisuje Voznesenski, kako je Sovjetska zveza v kratkem času postala močna država z veliko industrijo, naprednim kmetijstvom in z visokim življenjskim niveljem svojega prebivalstva.

Celotna proizvodnja velike industrije Sovjetske zveze je bila leta 1940 11,7-krat večja od industrijske proizvodnje carske Rusije leta 1913; proizvodnja industrijske mehanike in metalurških konstrukcij pa se je povečala za 41-krat. Ti dve številki najboljše dokazujejo, v koliki meri je Sovjetska zveza prekosila kapitalistično Rusijo. Sovjetska proizvodnja valjanega jekla, ki je temelj mehaničnih vojnih konstrukcij, je bila leta 1940 80-krat večja kot leta 1913. Pred revolucijo pa v Rusiji proizvodnja avtomobilov, traktorjev, aluminija, magnezija, kaveka itd. sploh ni obstojala.

Splošni razvoj produkcije se je nadaljeval tudi vse do druge svetovne vojne in ni prenehal celo niti v zadnjih mesecih leta 1941, ko so bili najtraj in najkritični meseci vojnega gospodarstva Sovjetske zveze, ker evakuirana podjetja na vzhodu še niso mogla proizvajati. Tej evakuaciji posveča avtor posebno poglavje. Evakuacijo je vodil državni odbor za obrambo s Stalinom na čelu. V teku treh mesecev leta 1941 je bilo evakuiranih več ko 1360 velikih podjetij, predvsem vojnih tovarn, milijoni in milijoni prebivalstva, na stotine drugih podjetij, na deset tisoče orodnih strojev za valjanje železa, stiskalnic, kladiv, turbin, motorjev itd. To je bila najtežja in najstrašnejša doba za Sovjetsko zvezo in njeni sovražniki ter tako imenovani prijatelji so trobili po svetu o "zadnjih" dnevih Sovjetske države. "Zgolj stalinskemu vodstvu in gotovosti v zmago, za katero je bilo treba pripraviti vse potrebno, je bilo mogoče opraviti to herojsko delo," pravi avtor v svoji knjigi.

Premestitev proizvodnih sil iz območja fronte na vzhod države je preprečila nemškemu okupatorju uporabo industrijskih podjetij in zjamčila udržitelj in daljni razvoj vojnega gospodarstva Sovjetske zveze. Od prve polovice leta 1942 je proizvodna zmogljivost dosegla višino, ki jo je imela na vsem področju Sovjetske zveze ob začetku vojne. 2250 velikih industrijskih podjetij je bilo zgrajenih na novo samo na vzhodu Sovjetske zveze in več ko 6000 podjetij je bilo obnovljenih v osvobodjenih pokrajinah. Zahvaljujoč se herojskim naporom sovjetskega delovnega ljudstva, je postal tudi sovjetski vojni material boljše kakor tudi kakovost in količina boljše od materiala hitlerjanske Nemčije. V teku

zgodovinske bitke za Berlin n. pr. je sovjetska armada vrgla v borbo 41 tisoč topov in mozarjev.

Samo socialistični industriji je zahvaliti brzi razvoj vojaške tehnike. V treh mesecih zadnjega leta vojne so proizvajali vsako leto 30.000 tankov, avtomobilskih topov in oklopnih vozil, do 40.000 letal, 120.000 topov vseh kalibrov, do 450.000 mitraljezov in brzostrelk, več kot 3 milijone pušk in skoro 2 milijona avtomatičnega orožja. V razdobju od 1942 do 1944 je znašala proizvodnja povprečno 100.000 možnarjev letno. Samo leta 1944 so izdelali več kot 240 milijonov granat, bomb in min ter 7 milijard 400 milijonov nabojev.

"Na vsakega nemškega razbojnika, ki je napadal Sovjetsko zvezo in ki se je znašel v prvi liniji sovjetsko-nemške fronte," piše tovariš Voznesenski, "sta sovjetska armada in delovno ljudstvo Sovjetske zveze pripravila v letu 1943 več kot pol tone železa, ne računajoč pri tem eksploziva."

Ob koncu vojne proti hitlerjevski Nemčiji je imela sovjetska armada štirikrat več divizij, petkrat več topništva, petnajstkrat več tankov, petkrat več letal kot pa v času mira.

Znano je, da so Združene države in Velika Britanija doprinesle materialno pomoč svoji zaveznici Sovjetski zvezi in uvoz se je med vojno skoro popetoril, toda ta povečan uvoz (predvsem surovine in material) pa v primerjavi s produkcijo socialističnih podjetij Sovjetske zveze znaša samo okrog 4%.

Toda še v teku leta 1944 je bilo potrošeno 14 milijard rubljev za gospodarsko obnovo osvobodjenih pokrajin. Pozabiti pa ne smemo, da so znašale v prvi petletki povprečne letne investicije v vseh panogah gospodarstva Sovjetske zveze 10 milijard rubljev. Premogovniški bazen pri Moskvu, ki je bil popolnoma uničen leta 1941, je leta 1943 proizvajal več premoga kot pred vojno. Samo v letih 1943 in 1944 je bilo obnovljenih 839.000 poslopij in površina, ki jo pokrivajo, znaša 12.777.000 kv. metrov samo v mestih. Vso to gigantsko obnovo je izvršilo sovjetsko ljudstvo s svojimi lastnimi silami. Vrednost naprav, ki jih je Sovjetska zveza prejela od Nemčije na račun reparacij, pa znaša le 0,6 sovjetske vojne škode. Vse trditve reakcionarskih pisnov, da se sovjetsko gospodarstvo obnavlja na račun Nemčije, so torej popolna laž.

Petletni plan za povzdigo in razvoj racionalne ekonomije v Sovjetski zvezi po vojni pa pred-

Senator Joseph C. O'Mahoney iz Wyominga je imel smolo, ko je predlagal kongresno preiskavo o sadnem enišanju cen leklu. Njegova resolucija, ki je določala \$120.000 za preiskavo, je bila pokopana v konferenčnem odboru obeh zbornic. S tem je vlada sicer prihranila \$120.000, leklarski trust pa bo mirno pospravil velike profite na račun konzumentov.

videva popoln prepoved gospodarstva v pokrajinah, ki jih je bila okupirala hitlerjanska Nemčija. (Prim. dnevi.)

(Po členu A. DRUGOVA v 6. številu časopisa "Za trazen mir in ljudsko demokracijo")

Pogozdovanje v Dalmaciji

Letošnja pomladna pogozdovna dela so zavzela zelo velik obseg. Že do 7. marca so izpolnili načrt za pogozdovanje do 91%, za melioracijo krasa pa do 40%. Najlepše uspehe so dosegli v splitskem okraju.

KMALU BO ZAČELA

obratovati nova tovarna za konzerviranje paradižnikov in sočivja v Opuzenu. Začeli so jo graditi lani. Že lani so tudi prejeli stroje, ki so delno instalirani. Po načrtu mora nova tovarna začeti obratovati v prvi polovici tega leta.

Zagovornik manjšinskih Američanov

Dasi je Amerika obljubena s prebivalstvom, ki izhaja iz naseljencev mnogih narodov in ljudstev ostalih štirih kontinentov, se niso vsi ti naseljenci porazgubili med večino prebivalstva. Nekateri, iz raznih razlogov, tvorijo med nami "manjšine," ki se razlikujejo od ostalih Američanov radi različenosti v običajih ali veroizpovedi, ali pa radi druge politike. In vendar so z ostalimi Američani vred s svojim delom in svojim umom oblikovali in dali značaj življenju te dežele, so obogatili znanost, industrijo, umetnost, glasbo in filozofijo v Ameriki.

V sodobnem času je več in več Američanov, ki se zavedajo ali jim postaja jasno, da je potrebno zagotoviti te Američane—tujerodne, zamorce, Indijance, Jude in druge—da obstanejo tudi zanje pravice in prilike, ki so njih dedščina, katerih pa so pogosto oropani, včasih kot posledica predsodkov, včasih, ker se jih v gotovih krajih preze. Znan med prijatelji takih Američanov je mož, ki je izrazil svojo nazoze, opazovanja in upe v številu svojih knjig. Ta mož je pisatelj Carey McWilliams, po poklicu odvetnik in bivši naseljeniški in stanovanjski komisar v Californiji.

Zgodilo se je, da je pritegnila njegovo pozornost najprej manjšinska skupina v Zed. državah, ki je bila delno domačega izvora—to so bili ameriški sezonski farmški delavci v Californiji.

Njegova prva knjiga, ki je vzbudila splošno pozornost, se je nanašala na te seleče se delavce. V svoji drugi knjigi je podal snov vzeto iz življenja selečnih se farmških delavcev širom Zed. držav. Ta njegova študija prikazuje domačine, izhajajoče iz starejših naseljenjskih skupin, dalje Mehikance, mehiške naseljence, črnce, kanadske Francoze in Američane nemškega, italijanskega, ogrskega, portugalskega in japonskega izvora. (Ako bi to knjigo pisal danes, bi vključevala tudi Portoricance.)

Ker si je s svojo študijo tega predmeta nabral precej znanja o tem vprašanju, je mr. McWilliams za svojo tretjo knjigo zbral skupaj dejstva in številke, da je pokazal, kaj vse lahko zadenje Američane zgolj radi razlike v njihovi polti—črnce, Kitajce, Filipince, Japonce, Indijance in Mehikance. Svoji knjigi je dal naslov: "Bratje pod kožo" (tiskana je bila med vojno). V končnem poglavju te knjige pisatelj pravi, da bodo nekega dne vsi Američani bratje—ali pa bodo sužnji.

Naslednja knjiga—"Predsodki" (Prejudice)—je mr. McWilliams izbral eno ameriških manjšinskih skupin, katere polt ni bela. To so bili ameriški Japonci in v Ameriki rojeni njih potomci—okrog stotisoč teh je armada izselila iz njih domov po napadu na Pearl Harbor. Pisatelj McWilliams v svoji knjigi navaja, da je tu očitna nestrpnost in rasna zapostavljenost, saj vendar nismo odredili nič sličnega proti v Ameriki živčim Nemcem in Italijanom ali njih tu rojenim otrokom, čeprav so bile Zed. države v vojni z Nemčijo in Italijo ravno tako kot z Japonci.

Bilo je docela logično, da je mr. McWilliams zatem obdelal problem ene skupine Američanov, ki je pogosto predmet verske nestrpnosti. V svoji zadnji knjigi "A Masque for Privilege", se bavi z raznimi pojavi takozvanih "mrzlih pogromov" na Zide, posebno z ozirom na sedanje omejitve njihovih prilik uposlavitve, vzgoje, oddiha in najdenja stanovanj.

Mr. McWilliams poseže v zgodovino antisemitizma v Ameriki tja do l. 1877, ko je bil za beležen prvi slučaj v javnosti, ker je neki iraki lastnik hotela v razkošnem letovilišču odrekel sobo bogatemu newyorškemu bankirju, ki je bil avstrijski Zid. Stvar je vzbudila mnogo zgražanja in bila celo predmet

pridrig v cerkvah v onih dneh. Pisateljeva študija skrbno beleži, kako se je nestrpnost v tem pogledu razvijala od tedaj pa do današnjega časa. Pride do zaključka, da ustvarja predsodke proti Židom ali proti drugim manjšinskim skupinam ekonomska in socialna negotovost ljudi, ki skušajo pokrepi svojo lastno samozavest s tem, da nastopajo proti nekomu kot napram "nižje stoječemu," ali pa zvrčajo vzrok svojega neuspeha in slabe sreče na kako skupino.

Skrbno dokumentirana knjiga o antisemitizmu, kot njegove prejšnje knjige, razkrivajo mr. Careya McWilliamsa kot moža, ki vrši svoj delež, da bi mogla demokracija delovati za vse Američane. Je še mnogo drugih, ki se bore kakor on, da bi bilo pri nas vzpostavljeno merilo individualne vrednote vseh Američanov. Tako dobiva na mnogih frontah moč gibanje proti predsodkom in zapostavljanju—v tem je upapolno znamenje našega časa.

(Common Council)

V MAKEDONIJI

so začeli izkoriščati dragoceni oniks. V Makedoniji so bila znana že pred vojno velika ležišča finega marmorja. Ob vznožju Sar-planine v tetovskem okraju je pa tudi bogato ležišče dragocenega oniksa. Pred vojno oniks v Makedoniji sploh niso predelovali, ampak so ga nekaj izvažali. Po osvoboditvi je začel v Skoplju obratovati kamnoseški industrijski obrat za obdelavo marmorja in onikaa. Za to podjetje, ki se imenuje "Makedonski oniks", so začeli lani graditi novo poslopje. V sedmih mesecih so ga zgradili. Letošnjo januararsko proizvodno nalogo so presegli za 184,5%. Makedonski oniks je zelo lep in ima še tem večjo vrednost. Iz njega izdelujejo razne okrasne predmete, predvsem pisarniške potrebščine.

V Prosveti so dnevno svetovno in delavsko vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Remember last August 6th?

Install Night Cooling now!

Saveda je bilo zelo vroče sadnje poletje... In bo vroče tudi TO leto. Za nad dva meseca je v slogi nad 85° za ta okraj... kaj pa VI! VI pa lahko napravite plan še sedaj kako se obraniti iz neoporne letne vročine—instalirajte nočno hladilno vetrnico v vaši hiši ali apartmanu.

Tudi najbolj vroči dnevi se lahko prebijejo, ako ste se v noči dobro preспали. V čez noč hladno domu se vroč, dušilni zrak, vsled katerega se cele ure premetujete, potegne ven iz vaših sob... nadomesti s hladnim, razsvetljenim zrakom iz zuna. Ta nalahko spremljači zrak vas napravi občutno hladnejše... in vi lahko udobno spite... ker zniža temperaturo v vaših sobah. Ne čakajte na prihod vročih dni. Raje prebrišite svoja pota za udobnejše poletno spanje.

See your DEALER or our nearest store

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE

ANTON INGOLIČ

(Nadaljevanje)

"Jaz pa Jovo!" je odgovoril fant nekoliko zmeden. Segel je v roko in nadaljeval malo tiše: "Nisem mogel spati, moral sem izvedeti za tvoje ime. Milojka si? Lahko noč, Milojka!"

In odšel je vzravnat kot zmagovalček. Tam na robu planine se je povzpela na skalo, ji pomahal in zaklical: "Mi-loj-ka!"

Od tistega večera je bila njegova pesem glasnejša, a tudi njena je dobila vsebino, ki je prej ni imela.

Čez nekaj dni je spet prišel, tokrat zgodaj zjutraj.

"Milojka, pokaži mi oči! Zadnjič je bil mrak, pa jih nisem videl dobro."

Potegnil jo je k sebi in ji dolgo gledal v oči. Tedaj je tudi ona videla ob blizu njegove. Imel je vroč pogled; Milojka se je za hip izgubila v njem.

Ko se je zavedala, je fant že odhajal.

A je prišel spet. Tretjič je hotel videti njene lase. Dolgo jih je gledal in jih ob slovesu mehko pobožal.

Ko je prišel v četrto, je hotel videti njene ustne. Toda ni jih samo gledal, za slovo jih je poljubil.

V peto je prišel gledat njen beli vrat, toda ni ga gledal, obsul ga je z vročimi poljubi, da je Milojka ječala od sreče.

V šestu je prišel ljubiti njene prsi in tedaj ji je povedal, da jo bo zasnubil.

"Ah, Živka, teta Živka, kako lepi so bili tisti časi!" je zavzdihnila Milojka in obmolnila sredi pripovedovanja.

Živki, ki jo je vsa zamaknjena poslušala, so privrele solze v oči. "Tudi jaz sem bila nekoč deklica, tudi jaz sem..."

Njeno pripovedovanje je pretrgal glasen smeh in hrup. Takoj potem so se odprla vrata in v kuhinjo je stopil mlad moški v temni obleki. V očeh mu je žarelo veselje, usta so se mu smejala.

"Živka, vina nimamo več," je začel; ko je zagledal ob štedilniku lepo neznanko, je utihnil. "Gospod Branko, to je Milojka, izgnanka s Kosovega. Pogostila sem jo in ji posodila obleko naše gospe, ker je bila njena mokra," je Živka brez zadreg razložila.

"Mislim, da je kaka Mirina znanka! Prava gospa. Kar sedite!" je Branko pomiril zbežano Milojko in se spet okrenil k Živki. "Pojdi po vino!"

Živka je odšla v klet, mladi gospodar pa je sedel nasproti Milojki, jo gledal in nadaljeval ves zavzet: "Kako ti prišojta! Dovoli, da te tikam, vesel sem nocoj, objel bi ves svet. Sedi, kar sedi." Vstal je, se sprehodil po kuhinji, nenadoma je prijel zmeden Milojko za roko. "Pridi k nam v sobo! Vesel sem, okoli mene mora biti vse veselo. Pridi, no! Nikar se ne boj! Sami domači ljudje. Trije moji prijatelji, eden s svojim dekletom. Oblečena si tudi lepo. No, pojdi!"

Ker se Milojka ni premaknila, jo je potegnil za seboj.

V razkošno razsvetljeni sobi sta sedela za m-

zo dva mlada moška in si prepevala, v kotu se je na divanu objemal parček.

"To je izgnanka Milojka, tudi ona se naj vesel ob naši sreči," je Branko predstavil zmeden Milojko.

"Živka, živka!" sta vzkliknili oba moška pri mizi in ji hitela nasproti.

"Počasi, tovariša, Milojka je moj gost! Milojka, sedi semle! Vino je že tu! Hvala, Živka, za vino in lepega gosta. Trémo! Živka Milojka! Jaz sem Branko, Branko Šarič!"

Milojka ni prišla do besede, niti do misli. Morala je trčiti z vsemi po vrsti, vzeti pečenke, pa spet piti. Vsi trije moški so se zgrnili okoli nje, jo občudovale gledali in napijali njenim očem, ustam, lasem, vratu, grudim. Milojki so se sprva zdeli moški smešni, celo odvratni, kmalu pa jo je prevzela prijetna omama, predajala se je njihovemu laskanju. Tle trije mladi moški pravijo, da imam prekrasne temne lase, ji je šlo skozi misli, toda kdo jih je opazil že davno prej? Opazil jih je s sosednje planine in prišel, da položi roko nanje. Ah, kako prijetno je to, če jo boža moška roka!

"Pijmo na zdravje tvojim ustnicam, lepa Milojka!"

Časa, ki se dotika njenih vročih ustnic, je prijetno hladna. Ali ni pustil nekoč zaradi njenih ustnic svoje ovce, da so se razkropile po planini? Prišel je k njej, da se jih dotakne, da jih poljubi.

Na svojih ustnicah čuti žgoče moške ustnice, čigave so?

"Milojka, Milojka! Zakaj te nisem spoznal pred leti?"

Milojka se smehlja. Kako vendar? Saj je pasla na sosednji planini ovce, ali se ni s svoje planine spustil v globino in spet vzpel na njeno planino, jo objel in se zagrizel v njen vrat? Vsa leta je čutila njegov ljubčič vgriz. In zdaj jo ljubi na isto mesto.

"Pojmo in veselimo se!" se je utrgalo iz njene prekipelavega srca.

"Pojmo in veselimo se!" se je utrgalo iz njene prekipelavega srca.

"Pojmo in veselimo se!" je ponavljal vñhjeni Branko in objel Milojko okoli pasu.

"Pojmo!" sta zaklicala pijana tovariša.

Milojka se je dvignila, počakala toliko, da je stala trdno na nogah, potem pa zapela:

"Oči su ti, Jano,
crna pomrčina,
grudi su ti, Jano,
beo sneg s planine.
Oj, Jano, Jano,
ubava si, Jano."

Njen glas je bil mehak in je moškim palil duše in jemal njihovim mislim poslednjo ostrino.

"Živka, Milojka!"
Čase so se znova napolnile, se dvignile in se zalesketale.

"Milojka, kako bele prsi imaš!"

(Dalje prihajajo.)

Ljubljanski proces proti zločinskim gestapovcem, vohunom in saboterjem

(Nadaljevanje)

Po krajšem odmoru se je za-
slišanje Gasserja nadaljevalo.
Tudi v tem delu zaslišanja je
hotel Gasser zanikati že vnaprej
vsak namen, da bi prišel v Ju-
goslavijo zaradi špijonaže. To-
da dejstva, da se je predstavil
pod tujimi imeni, imel razne le-
gitimacije, se izdajal enkrat za
pisatelja, drugič za bolničarja,
novinarja, književnika, kurjača
itd., pričajo o njegovi zločinski
naravi. Sam pravi, da je pri za-
slišanju mnogo lagal, ker je v
njem še vedno gestapovski duh.
Dejstvo, da je bil že leta 1933 v
francoski obveščevalni službi
kot špijon in provokator, da je
bil potem v gestapu in njegovo
delo v Jugoslaviji priča o špijo-
nu, ki je povezan še danes z raz-
nimi tujimi obveščevalnimi služ-
bami.

Gestapovski komite je kriv tudi
smrti tisočih internirancev, ki
so jih Nemci pobili tik
pred kapitulacijo

Obtoženi Juranič je na vpra-
šanje predsednika sodišča izja-
vil, da se čuti krivega za vsa de-
janja, katerih ga obtožuje obtož-
nica. Obtoženi Juranič je bil
po lastnem priznanju organiza-
tor je večkrat omenjene anti-
fašistične organizacije v Da-
chauu. Prosto dušno je na vpra-
šanje predsednika, kakšno vlogo
je imel pri organizaciji, izjavil,
da je bil iniciator organizacije.
Predsednik: Kakšna je bila ta
organizacija?

Obt.: Ta organizacija je bila
organ gestapa.

Preds.: Zakaj?

Obt.: Zato, ker je izvrševala
navodila, katere je dajal gestapo.

Preds.: In vi ste ta navodila
izvrševali?

Obt.: Da. — Juranič je priznal,
da je bil v organizaciji sekretar
od januarja do julija 1944.

Preds.: Kako gledate na to or-
ganizacijo, v kateri ste bili se-
kretar? Ali je bila instrument
gestapa?

Obt.: Brez dvoma je bila.

Preds.: In kakšnem namenu
je služil gestapo?

Obt.: Gestapo je najhujše tero-
riziral in iztrebljeval svobodno-
ljubne narode.

Obtoženi Juranič je bil tudi
konfident in provokator med
Rusi v taborišču. Izjave Rusov
je prenašal taboriščni koman-
di. Na vprašanje javnega tožila-
ca, če je bilo mogoče iz taboriš-
ča pobegniti, je obtoženeц od-
govoril, da je bilo težko, toda ne
nemogoče.

Tožilec: Ali bi bilo mogoče
rešiti pred kapitulacijo Nemčije
ljudi, katere so tedaj Nemci po-
bili v taborišču, če bi bila v ta-
borišču enotna antifašistična or-
ganizacija?

Obt.: Verjamem, da bi bilo
mogoče, če bi bili enotni.

Tožilec: To pomeni, da je bila
smrt teh ljudi posledica razdi-
ralnega dela tega komiteja. Ako
je tako?

Obt.: Tako je.

Obtoženi Juranič je pred so-
diščem izjavil, da je bil gesta-
povski agent že pred vojno in da
je pošiljal gestapu poročila že
tedaj, ko se je mudil v Franciji.

Čorčovo delo je bilo za gestapo
več vredno kot delo katere-
ga koli agenta

Po Juraniču je bil zaslišan ob-
toženi Čorč Peter, ki je v za-
četku trdil, da je bil v taborišču
samo konfident. Končno pa je
moral pod težo dokazov prizna-
ti, da je bil tudi agent. Trdil
je, da so ga v zaporu v Gradcu
mučili. Po soočenju s soobtož-
nim Presterlom, ki je ponov-
no izjavil, da mu je Čorč ob ne-
ki priliki dejal, da so z njim v
zaporu lepo ravnali, je propadel
tudi ta izgovor. Prav tako je
Presterl potrdil, da ga je Čorč
prosil za službo storošine blok-
a, kar pa je ta odločno zavrnil.

Splošno je hotel zanikati tudi
svoje špijonsko delovanje po o-
svoboditvi, nato pa je vendarle
priznal, da je Presterlu poslal
še po osvoboditvi več poročil,
čeprav je vedel, da je Presterl
gestapovski agent in da je bil v
službi tuje obveščevalne službe.

Njegovo delo v taborišču v Da-
chauu pa je do kraja razkrinkal
Presterl, ki je že v preiskavi iz-
javil, da je bilo delo Čorča za
gestapo več vredno kot delo ka-
tereke koli drugega agenta.

Obtoženi Dervišević je dostav-
ljal Presterlu material
tudi po vojni

Nato je bil zaslišan obtoženi
Rama Dervišević, ki je prav ta-
ko kot obtoženi Čorč zanikal
krivdo. Kasneje pa je prišel v
protislovja, čeprav je skušal so-
dišče preveriti z dolгими izgo-

voril. Bil je v Dachau nekak
Presterlov sluga, Presterlu je
nosil hrano iz SS-ovske kuhinje.
Presterl ga je stalno jemal s se-
boj, tako celo v Augsburg, ka-
mor je bil prestavljen. Tja je
odšel s Presterlom prostovoljno.
Po njegovih navodilih je v Aug-
burgu organiziral mladino v ta-
borišču. Zato je tem bolj ne-
umestno njegov izgovor, češ da
ni vedel, da je bil Presterl ges-
tapovski agent. Po osvobodit-
vi mu je poslal okoli 15 pism
na Dunaj.

Dervišević je prišel v protis-
lovja tudi z izjavami, ki jih je
dal v preiskavi, zlasti pa ga je
razkrinkal javni tožilec, ki mu
je navedel izjave Presterla, ki
pravi, da je po nekem agentu iz
Dachau, kateri je sedaj v No-
vem Sadu, vzpostavil zvezo z
Derviševićem. Preko tega agen-
ta je Dervišević pošiljal Pre-
sterlu pisma špijonske vsebine.
Na ta izvajanja tožila obtoženi
Dervišević ni vedel nobenega
odgovora, kar je jasen dokaz
njegove krivde.

Po zaslišanju obtožencev o
njihovem delovanju v Dachau
so bile zaslišane priče, ki so po-
drobno opisale zločine, katerih
so sokrivi tudi Diehl, Oswald in
soobtoženi.

Tretji dan razprave proti
Diehlu, Oswaldu in soobtoženim
je pokazal tako moralno pokvar-
jenost obtožencev, za kakršno v
slovenski zgodovini še nimamo
primera. Pajdaši, ki so si v služ-
bi najbolj zločinskega in krva-
vega gestapa že v Dachau za-
pravili svoj človeški lik, so se
po vrnitvi v domovino z lažjo in
prevaro vrnili na odgovorna
mesta in tu svoj zločinski posel
nadaljevali. Svojega prvega go-
spodarja so zamenjali z agenti
imperialističnih sil.

Po navodilih gestapa so sestavili
lažno poročilo, da bi se vrnili
na odgovorna mesta, kjer bi la-
ko špijoničili in sabotirali

Ljubljana, 22. aprila. — Davi
ob desetih se je nadaljevala raz-
prava proti Diehlu, Oswaldu in
soobtožencem.

Po zaslišanju obtožencev o
njihovih zločinih in agentskem
delovanju med vojno se je pri-
čelo zasliševanje obtožencev o
njihovem špijonskem in sabotaž-
nem delu po vojni. Kot prvi je
bil zaslišan Branko Diehl.

Pri zasliševanju je še vedno
cinčno odgovarjal, malomarno
skomigal z rameni in podlo po-
kušal zmanjšati svojo krivdo.

Vendar je ob predložitvi doka-
zov in ob pričevanju soobtoženih
moral priznati, da je sam takoj
po osvoboditvi organiziral agent-
sko mrežo in pripravil sabotaže
in pože tovarne, za kar je
dobival tudi podrobna navodila
od tujega špijona Presterla.

Obtoženi Diehl je skupaj z Ju-
raničem in Kopacem napisal po-
vratni iz Dachau lažno poro-
čilo o "svojem tamkajšnjem de-
lovanju. Pravi, da je to poro-
čilo napisal "z namenom, da bi
prikril svoje delovanje v Da-
chauu, da bi se prikazal v dru-
gačni luči, kakor pa je bil." Tr-
dovratno pa je zanikal, da bi
imel pri tem tudi namen, vtiho-
tati se na odgovorna mesta v
državni upravi in spraviti tudi
ostale nekdanje gestapovske
agente na vplivna mesta, kjer bi
lahko špijoničili in sabotirali
obnovo našega gospodarstva.

Sam pa je dejal pri zaslišanju
v preiskavi: "Meni je šlo za to,
da v poročilu ne bo nekaj take-
ga, kar bi lahko zbudilo sum, da
sem bil v službi gestapa, in da
sem preko komiteja vodil gesta-
povski politiko. Z Juraničem
sva zavestno falsificirala dej-
stva. Tekom pisanja, ki je bilo
težavno, smo večkrat koncept
popravljali in o tem diskutirali."

Namenoma ni vstavljal v poro-
čilo ničesar, kar bi odkrilo, da so
delali on in njegovi pajdaši kot
gestapovski agenti in da so na
poizkusnih postajah sodelovali
pri zločinskem uničevanju in-
ternirancev.

Kopac Vlasto, ki je sodeloval
pri sestavljanju tega poročila, pa
je jasno izpovedal, kakšen je bil
namen tega lažnega poročila. On
je dejal: "... Ker se je Diehl po-
hvalno izrazil o tem poročilu,
smatram, da je bilo napisano po
navodilih in v korist gestapa."

Prav to je hotel Diehl prikriti
pred sodiščem.

Preds.: Vi ste večkrat na raz-
pravi slišali, kaj sta rekla obtož-
enca Ličen in Stepišnik, kako
sta pred koncem vojne dobila od
gestapovskih zvez navodila, da
bodo gestapovske zveze ostale to?

tudi še po vojni in da se bo delo
nadaljevalo. Ste to slišali?

Obt.: Da, slišal.

Preds.: Sedaj ste slišali izjavo
Vlasta Kopca, ki pravi, da ste
se pohvalno izrazili o tem poro-
čilu in da smatrate, da je bilo na-
pisano po navodilih in v korist
gestapa. Vse kaže na to, obtož-
eni Diehl, da ste že takrat, ko
ste pisali to lažno poročilo, de-
lali po navodilih vodstva gesta-
pa, po navodilih, ki ste jih dobi-
li, predno ste se vrnili v domo-
vino.

Obtoženi Diehl se je skušal iz-
mikati: Ne. Direktnih navodil
nisem dobil.

Tož.: To, kar trdite danes pred
sodiščem, ni res. Vi ste izjavili
pri zaslišanju v preiskavi, da ste
pri sestavljanju poročila rekli
Juraniču in Kopcu, da je poro-
čilo važno, ker boste po tem po-
ročilu ocenjeni vi in vaše delo
in da je to tudi važno za vašo bo-
dočnost. To pomeni, da ste napi-
sali lažno poročilo zato, da plasi-
rate gestapovsko agencijo na
odgovorne položaje v državni
upravi. S tem se ujema tudi iz-
java obtoženega Stepišnika, Bar-
leta in Ličena, da je bilo njho-
vo delo namenjeno za bodočnost.

Tretji dokaz, da ste vi agencijo
hotel plastrati na odgovorne po-
ložaje v državni upravi, za de-
lovanje po vojni, je takozvana
prevzgoja — "Umschulung" — v
dachauskem taborišču. Zakaj so
vas tja poslali na vzgojo za po-
vojni delo? Zakaj vas je gesta-
po izločil? Izločil vas je za to,
da boste po vojni delovali v nje-
govu korist.

Obt.: Da.

Tož.: To so dejstva, ki jih ne
morete zakriti.

Obt.: To ne tajim.

Kljub tem dokazom, da je ta-
koj po vojni nadaljeval svoj
agentski posel, je Diehl tajil, da
je zahteval od Oswaldla, naj na-
stavi agenta Pufflerja za direk-
torja hrastniške steklarne, češ
da je samo povedal svoje mne-
nje o Pufflerju in nič več.

Diehl je takoj po vrnitvi iz ta-
borišča po svoji iniciativi poslal
agentsko zvezo s gestapovcem
Pufflerjem.

Pobjal je sam svoje izjave, ki
jih je dal že med zaslišanjem v
preiskavi, kjer je celo povedal,
da je bil povezan s Pufflerjem
še predno ga je poslal k zvezi
iz inozemstva, še predno je pri-
šel k njemu Presterl. Presterl je
v preiskavi izjavil, da mu je
Diehl, ko mu je sporočil, naj se
poveže s Pufflerjem, dejal, da je
z njim že v zvezi. Diehl se je
sedaj pred sodiščem hinavsko za-
govarjal, češ da se tega ne spo-
minja, da bi s Pufflerjem govo-
ril.

Tož.: Če se ne spominjate, po-
tem morate dopuščati možnost.
Kaj pa je bolj naravnega, da se
agenci iz Dachau med seboj po-
vežejo. Saj smo iz vsega na-
daljnega delovanja videli, da ste
se povezovali, da ste bili vi in-
ciator, te povezave, in da je vse-
kakor verjetno, da ste iskali zve-
ze s Pufflerjem.

Obt.: Verjetno že.

Tož.: Verjetno, zelo. In to kar
Presterl izjavlja, dokazuje, da ni
je verjetno, temveč da je tudi
tako in da vi ne govorite resni-
ce pred sodiščem.

Obtoženi Diehl se je neposred-
no povezal s tujo špijonažno
službo preko Presterla marca
leta 1946. Presterl mu je takrat
povedal, da dela sedaj za neko
tuj obveščevalno službo, kot je
prej delal za gestapo, in da je
tudi on dolžan, delati, kajti nje-
gova obveznostna izjava gesta-
pa še vedno velja in je sedaj v
rokah neke tuje obveščevalne
službe. Diehl je takrat pristal
na to in se je strinjal z navodili,
ki mu jih je dal Presterl, da naj
organizira špijonsko mrežo iz ne-
kdanjih gestapovskih agentov,
ki so se "solali" v Dachau za po-
vojni delo.

Diehl je nato vestno izpolnil
Presterlova navodila, se pove-
zal s Barletom, Kranjem in
Pufflerjem, s katerimi pa je bil
že prej v stikih. Od njih je spre-
jemal špijonska poročila in dajal
špijonske naloge. Kranjcu je
naročil, naj poroča o komisijah,
ki se formirajo na univerzi in o
njihovem delu, o novih izumih
in patentih, ki se preizkušajo na
univerzi in naj vse delo na uni-
verzi odvrča od konkretnih na-
log, ki jih koristile proizvodnji.
Vse dobljene podatke je dajal
Presterlu.

Preds.: Kakšni podatki so bili

Obt.: To so bili zaupni po-
datki.

Preds.: Državna tajnost?

Obt.: Da, državne tajnosti iz
gospodarstva, o planu, o proiz-
vodnih številkah, planske šte-
vilke, o splošni gospodarski po-
litiki, in o perspektivah, kako se
bo industrija razvijala, v kolik-
or sem imel v to vpleten.

Diehl je dajal tudi obvešče-
valni službi poročila o proizvo-
dnji, o kapaciteti raznih tovarn,
tako tovarne posode v Celju, o
Saturnusu v Ljubljani, o raznih
tekstilnih tovarnah, številke go-
spodarskega plana za leto 1947
itd.

Preds.: Ali je to špijonaža?

Obtoženi cinčno: Je, je.

Preds.: To je še več, to je vele-
izdaja.

Obt.: Da, saj...

Še preden so dobili iz inozem-
stva navodila, so se sami pri-
pravljali sabotaže in pože

Obtoženi Diehl, kot ostali
obtoženci so načrtno zavirali in
rušili izvajanje našega petletne-
ga plana, bodisi tako da niso
skrbeli za stroje, za pravočasno
popravila in podobno, bodisi da
so ustvarjali v tovarni take po-
goje, da je nujno prišlo do po-
žarov ali eksplozij ali pa da so
samerno puščali opažene napake
nepopravljene.

Preds.: Vi ste kot član kon-
trole komisije leta 1946 dejali
direktorju železarne na Jeseni-
cah, ko ste kontrolirali plan, da
je plan v redu, da naj nadaljuje
z delom, čeprav plan ni bil v
redu, čeprav je bil preizkušeno po-
stavljen. Zakaj ste to rekli, s
kakšnim namenom?

Obt.: Da se ne bi razvila pro-
izvodnja.

Preds.: Je bilo to načrtno, v
zvezi z vašim načrtnim škodljiv-
stvom?

Obt.: Da, bilo je.

Obtoženi Diehl se je s tujim
špijonom Presterlom večkrat se-
stajal. Drugič se je sestel v je-
seni 1946. K njemu je Presterl
prišel prijetelj Barle. Presterl je
pri zaslišanju v preiskavi to sre-
čanje popisal takole: "Barle me
je takoj razumel in vprašal, če
me takoj odpelje k Diehlu, ki
je dolgo čaka name. Šla sva oba v
urad, kjer je bil Diehl v službi.
Diehl me je poln očitavanja vpra-
šal, zakaj tako dolgo nisem pri-
šel. Diehl mi je začel takoj pri-
povedovati, da je stopil v zvezo
s Kranjem in drugimi in pri-
pravljal veliko poročil. Po več to-
varnah, med njimi tudi v kē-
mični tovarni, je dobil zaupni-
ke, s katerimi je stalno v zvezi.
Njegova organizacija je sicer
majhna, toda na svoje ljudi se
lahko zanese... Jaz sem mu na-
to izročil navodilo šefa špijona-
škega centra. Rekel sem mu,
naj sedaj od samega zbiranja
špijonaškega materiala s svoji-
mi ljudmi preide k odkriti sa-

botaži, ki mora biti načrtna in
se ne sme ustrašiti razdejania
tovarna s eksplozijami, razstrelji-
tvijo in požigom. Če bi imel
smolo, da bi moral zapustiti de-
želo, naj pride vsak čas v Avs-
trijo, kjer bo zanj preskrbljeno.
Diehl je odkimal in rekel, naj ne
gledam tako črno. On in njego-
vi ljudje delajo tako sigurno, da
bi težko kaj prišlo na dan. Gle-
de na novo navodilo, ki se je na-
našalo na uničenje tovarn, je re-
kel Diehl, da je že sam mislil na
to in da so njegovi ljudje že
pripravljani na to..."

Diehl je zanikal, da bi kaj ta-
kega govoril Presterlu. Pozne-
je pri soočenju s Presterlom pa
se je izkazalo, da je tudi sedaj
lagal.

Preds.: Vas je on obiskal v pi-
sarni?

Obt.: Da.

Tož.: Ali je zahteval sabotaže
in diverzije?